

YAPRAK

Her ayın birıyla onbeşinde çıkar
Fikir, Sanat Gazetesi
Sahibi ve yazı işlerini fiilen idare
eden : Orhan Veli Kanık

Yıl: 2 Sayı: 21

1 Mart 1950
15 kuruş

Abone: 6 aylığı 150, Yıllığı 300 Kuruş
Adres: Posta Kutusu 179, Ankara.

Basıldığı Yer: Kanaat Basımevi

TÜRLÜSÜ

Birini gördüm birinin şapkasına oturmuş
Kızarıp bozarır
Habire titrer
Birşey bekler... birşey birşey
Savaşı bekler... Kıyamet gününü bekler
Taş gibi donmuş kalmış
Bıçaklar açmaz ağzını
Ya öteki
Hani şu şapkaçımı arayan
O da kızarıp bozarır
Habire titrer
Şapkam der... ah şapkam
Ağlamaklı olur
Birini gördüm gazete üstüne gazete okur
Birini gördüm bayrağa selâm durur
Birini gördüm karalar giyinmiş
Saati var
Köstegi var
Bozuk para çantası
Madalyası
Kelebek gözlükleri var
Birini gördüm çocuğunu çeker elinden
Bangır bangır bağırır...
Birini gördüm yanında köpeği
Birini gördüm elinde kılıçlı bastonu
Birini gördüm iki gözü iki çeşme
Birini gördüm kiliseye girerken
Birini gördüm çıkarken...

Jacques PRÉVERT
Çeviren :
Okta YİFAT

TARAFSIZLAR

Ay dınlarımız arasında dünya ve memleket meseleleri karşısındaki durumunu belli eden "taraf tutuş" diyoruz. Buna karşılık, yapılan işlerin iyi mi kötü mü, tutulan yolun doğru mu yanlış mı olduğunu açıkça söylemeyenler "tarafsız" oluyorlar. Tarafsızlar, çarpışan fikir ve kuvvetler arasında sanki hakem rolündedirler. Onlar hiçbir tarafı beğenmezler, gönülleri bulmazlar, ama kendilerinin ne istediklerini sormaya kalkmayın, söylemeyeceklerdir. Çünkü kü tarafsızlık, düşüncesini ortaya koymamak demektir. Öyle ya, ne istediğimizi iyice bilince, bunu savunulara katılmak gerek. Oysaki tarafsız adı üstünde hiçbir tarafa katılmaz.

Kimdir bu tarafsızlar? Şöyle bir etrafımıza bakınca bunların birkaç çeşide ayrıldığını görürüz. İçlerinde ilk göze çarpan, korkaklardır. Korkak aydın, rahatını tehlikeye sokan herşeye düşmandır. Taraf tutmak ise insanın er-geç rahatını kaçırır. Hele hakkı bulduğu taraf zavıfsa, haksızlığın karşısında eziliyorsa, tehlike büsbütün büyütür. Kazara kuvvetli tarafı bulmuş olsa bile, yarın onun da gözden düşmeceğini kim temin edebilir? İyisi mi, düşündüğünü kendine sakla, etliye sütlüye karışma. Kervanın ortasında yürü. Bundan hiç zarar görmeyeceğin gibi, üstelik, her taraftan seni kazanmak için üzerine üşüşecekler, sen kah birini, kah ötekini kollayacaksın ve gül gibi geçinip gideceksin.

Bu çeşit tarafsızlara söylemek fazla söz yok. Onlar dünyaya geviş getirmek için gelmişlerdir. Hayvanlardan bir parmak üstün bir yerde, kişiliklerini midelerinin içine hapsederek, ufacak bir hayati sürükleyip giderler. Her gün bunlardan binlerce, yüzbinlerce dünya yüzünden gelip geçen kimse farkına varmaz. Hatta içlerinde bilgileri, marifetleri ile kendi devirlerine ün salmış olanları bile, bir sabun köpüğü gibi hiçbir iz bırakmadan kaybolup gitmişlerdir.

Bunların yanında, korkak olsun, cesur olsun, tarafsızlığı kendine ülkü edinmiş aydınlar vardır. Bunlara en çok bilim ve sanat alanlarında rastlarız. Bilim adamı, tarafsız olmalıdır, derler. Neden mi? Çünkü bilim bilimin için, sanat sanat için, düşünme düşünme için vardır ki gündelik hayatımıza kadar tesir edecek sonuçlar doğurmasın. En yakın misal olarak Atom çalışmalarını ele alalım. Bir atom bilgisini bir sürü nazari formüller, rakamlar üzerinde çalışır ama bu formüllerden, rakamlardan çıkarıldığı sonuç bütün insanların yaşayışını altüst edecek bir değer taşır. Şimdi biz rakamların cansızlığına, formüllerin nazariğine bakarak atom bilgisini sosyal meselelerin dışında mı sayacağız? Bilim adamı yalnız bilim araştırması yaparken, mesela atomun ne olduğunu incelerken bilimden başka şey düşünmez ama atom enerjisinin ortaya çıkardığı sosyal meselelere de asla sırt çeviremez. Tıpkı bir politikacı, bir devlet adamı kadar atom bilgisini de atom enerjisinin tatbikinden doğacak sosyal neticeler karşısındaki durumunu belli etmek zorundadır. Bilim alanındaki gelişmelerin sosyal şartlara sıkı sıkıya bağlı olduğu apaçık ortada iken : "Beni toplum işleri ilgilendirmez, ben bunların dışındayım" derse, gerçeklerden kaçmış ve tarafsız kalayım derken büsbütün taraf tutmuş olur.

Hangi gruptan olurlarsa olsunlar, tarafsız aydınların topuna birden söyleyecek bir çift sözüm var : Tarihin öyle bir devrine geldik ki, artık isteseniz de tarafsız kalmanıza imkân yoktur. Hakikatin nerede olduğunu bilmiyorsanız, araştırıp bulmak ve bulduktan sonra da bütün varlığınızla onun tarafına katılmak zorundasınız; yoksa bütün hayatınız boyunca hiç durmadan aldatılır, ezilirsiniz. Hakikatin ne olduğunu biliyor da yine tarafsız kalmaya çabalyorsanız, boşuna zahmet ediyorsunuz. Hakikat karşısında tarafsız kalnamaz. Onun ya dostu olunur, ya düşmanı. Yirminci yüzyılın kavgası ince hesapları, zeki oyunlarını, bencil titizlikleri umur-samiyacak kadar keskinleşmiştir. Şunu iyi bilin ki, bugünkü ölüm-dirim savaşında sizin tarafsızlığınız, insanlığı saadet yolundan alkoymaya çalışan irtica' kuvvetlerinin ekmeğine yağ sürmekten başka bir işe yaramıyor.

YAPRAK

Ölümünün 300 üncü yılında :

DECARTES'İ OKURKEN

A. GIDE

Çeviren : Sabahattin EYUBOĞLU

Bugün Descartes'ı tekrar ve tam bir zevkle okurken dine gösterdiği saygıya hayran olmamamızı edemiyorum. Eserlerinde en softa ruhları bile tatmin edebilecek birçok dini parçalar bulmak mümkündür. Ben uzun zaman Descartes'ın kiliseyi sırf rahatının bozulmaması, fikirlerinin gelişmesine engel olmaması için söylediğini sanmışım. Halbuki samimi olduğu kanaatine varıyorum. Dine saygısı dürüst olmakla kalmıyarak çok yerde heyecanlı bir çeşit iman haline geliyor. O kadar ki, Baillet- Linn, Descartes'ın ölüm döşegindeki halini anlatan satırları insanı pek fazla şaşrtmuyor:

"Herkesin Felsefe ve Matematikten başka şey düşünmez sandığı bu insan son günlerinde umulmadık bir hal gösterdi. Bütün düşüncesi dine, Tanrının büyüklüğüne, insan oğlunun sefaletine çevrildi." Bu haller birçok katoliklerin ona lanet yağdırışlarıyla onu yola getirmeğe çalışmak istemeyişleriyle birbirini tutmuyor. Fakat, Descartes bütün inancına rağmen onlarla zaten anlaşamazdı. Katolikler onu kabul etmemekte, hafta onu çok tehlikeli bir düşman saymakta haklıydılar.

Descartes'ın serbest düşüncesi dogmalara saygı gösteriyor, çünkü zoru onlarla değil; Hıdn ve yokten onlarla çalışmak istemiyor. Spinoza öyle değil, o dogmalarla uğraşiyor. Descartes rahip Mersenne'e yazdığı bir mektupta: "Mektubunuzun 4, 5, 6, 8, 9 ve sonuncu noktaları hep teolajiye aittir; onun için, müsaadenizle, bir şey söylemeyeceğim" diyor.

Descartes bir yandan böyle hareket ederken, öte yandan da dünyaya Metot üzerine konuşmasını bırakıyor. Bu kitabın yetiştirildiği insanlarsa dine Descartes gibi saygı göstermediler. Bugün dünyaya gelse acaba bu saygısızlığa vahlanır mıydı? Hiç sanmıyorum: İnsan zekasının onun ardından ister istemez gideceği yolu her halde kestirmişti.

Descartes düşünceye şahane bir yol açıyor. Bu bakımdan hiçbir Fransız yazarı ondan daha ehemmiyetli sayılamaz. Onun fena yazdığı kimler söylüyor? Birkaç sanatçı. Descartes güzel yazma sanatını küçümsüyordu. Bununla beraber onun cümlesi kadar iyi kurulmuş, açık söylenmiş cümle de bilmiyorum; dikkat etmediği şey yalnız ögü. Fakat Balzac'a mektup yazdığı zaman, kendisi için "Şiir aşığı" diyen Descartes birden bire değişiyor ve isbat ediyor ki en ince üslup özenişlerine gücü yetiyormuş ve bu çeşit ustalığı küçümsemesi az-zinden gelmiyormuş. 17 ne yüzyıldın parlak nesrinde şu birkaç satırdaki güzelliği, inceliği ve şiiri güç buluruz: "Burada her gece on saat uyum; beni uyandıracak hiç bir dert yok. Uyku, düşüncemi uzun uzun ormanlarda, bahçelerde, sihirli saraylarda dolandırıp bana masallarda hayal edilen bütün hazları verdikten sonra gündüzümlün hayalleri, ben hiç farkına varmadan, gecemin hayallerine karışıyor. Uyandığının farkına varmak yalnız hazzımın daha tam olmasına, duyularımın da bu hazza katılmalarına yarıyor; çünkü ben o kadar dünyaya kapalı değilim; duyularımı, bir filozofun, vicdanını rahatsız etmeden tadabileceği hiçbir hazdan mahrum etmek istemiyorum."

Fakat Descartes'ın vicdanını asıl rahatsız edecek şey, bu hazlarda çekilmek olurdu. O hazlar ki aklın kurtulması yolundaki gayretinin yanında sönük ve boş kalıyordu.

YUTTURMACA OYUNU

Senin malın,
Benim malım.
Benim malım,
Gene benim malım.
Senin paran,
Benim kesem;
Benim isim,
Senin gücün;
Benim kanım,
Senin camın;
Senin karın,
Benim malım.

Yutmadı oyunu. Mehmet, yutmadı !

Gönül BAŞARANOĞLU

Şiir yolu ile Tanıtma

O. V. KANİK

Biliyorsunuz, UNESCO adında bir teşekkül var. İfkelerinden biri de milletleri kültür yoluyla birbirine yaklaştırıp barışı sağlamak. Bu teşekkül böyle bir işi başarabilir mi, başaramaz mı, ayrı mesele. Ama bu düşünüşün, üstünde durmaya değer bir tarafı var. O da şu : Dünyada bir sürü okumuş yazmış, aklı başında insan leceğine inanıyor demek. Kültürün barışın kültür yoluyla sağlanabilen insanlığa barış sağlayacak bir araç sayılışından - sanat işleriyle, fikir işleriyle uğraşan kişiler olduğumuz için - gurur duyuyoruz. Gelgelelim bu gururla iş bitmiyor. Bu savaşa payımıza düşeni yapabiliyor muyuz ? Üstelik, kültürümü zü dünyaya tanıtmakla yalnız dünya barışına hizmet etmiş olmayacağız; milletimizin öbür milletler içinde, öbür milletler safında şerefli bir yeri olduğunu bütün dünyaya kabul ettireceğiz. Bu yeri almaya hakkımız, hem dünya barışına hizmet ettiğimizden, hem de tanınmaya değer ileri bir kültüre sahip oluşumuzdan dolayı olacak. Ama, dünya karşısına çıkacak bir kültürümüz var mı diyeceksiniz. Bilimle sanatın bütün kollarında ileri bir millet olduğumuzu söyleyemeyiz. Bununla beraber yüz akı ile dünya karşısına çıkarabileceğimiz işlerimiz de yok değil. Mesela şiirimizin, hiç de batı milletlerinin şiirlerinden geri olmadığımızı sanıyorum. Bu yazıya da şiirden söz açmak için başlamışım. Geçen yıl yurdumuza gelen ünlü Fransız şairi Philippe Soupault, şiirlerimizin derme çatma üç beş tercümesini gördüğü zaman, verryüzünde Fransa'dan sonra tek şiir memleketinin Türkiye olduğunu söylemişti. Bunun bir iltifat olmadığını da birkaç defa tekrarladı. Hem sevinдик, hem üzdüldük. Öyle ya, şiirimiz hakkında bir yabancının iyi kötü bir fikre varabilmesi için kalkıp yurdumuza kadar mı gelmesi gerekecekti?

Yeni kurulan Pakistan Devletinin Ankara elçisi memleketinin fikir alanındaki, sanat alanındaki başarılarını anlatmak için hiçbir fırsatı kaçırmıyor. Konferanslardan faydalanan, toplantılardan faydalanan, dergilerden, gazetelerden faydalanan. Bugün artık çoğumuz Pakistan'ın İkbâl adında bir şairi olduğunu biliyoruz. Tâzi adındaki genç bir şairlerinin de adını duyduk. Oysaki bizim sanatçılarımız, kendilerini batı ülkelerinde tanıtabile imkânını ele geçirdikleri zaman bile, ne büyük güçlüklerle karşılaşılıyorlar. Paris'te açılan milletlerarası sergiye ressamlarımızın eserlerinin nası zorla gönderildiğini hatırlıyoruz. Adnan Saygun'un, bir eserini çaldırarak üzere gittiği bir Avrupa şehrinde, elçimiz tarafından ne kadar ilgisiz karşılandığını, düştüğü güç durumda kendisine yardım edecek bir tek yurttaşımızın çıkmadığını gazetelerimiz yana yakula anlatmışlardı. Ayrıca, resim olsun, müzik olsun, yeni yeni gelişmeye başlamış sanatlardır. Şiirimizin, eski, büyük bir geçmişi var. Onun için de şiirimiz, resmimizle müzikimizin yanında, elbet daha ileri. Hâl böyle iken, yani birçok batı milletinin şiirinden daha ileri bir şiirimiz varken, hangi şairimizin adı bir batı ülkesinde duyurabiliyoruz? Bunun sorumluluğunda *releve şapka ile şemsiyeye muvazi* bir hayattan başka hiç bir endişeleri olmayan hariciyecilerimizin, milletlerarası kültür faaliyetlerinde iş görümler diye gönderdiğimiz temsilcilerimizin hiç payı yok mu dersiniz?

Bugün, Avrupa'da tanınan bir tek şairimiz var : Nâzım Hikmet. O da bize rağmen tammiyor. Biz "Aman kimse duymasın!" diyoruz. Ama faydası yok; duymuşlar. Nâzım Hikmet'i bize, onlar kabul ettirmeye çalışıyorlar. Adını, lehimize değil, aleyhimize kullanıyorlar. Bizi, büyük şairler yetiştiren bir millet olarak değil, büyük şairleri hapislerde sürdüren bir millet olarak tanıyorlar.

Bu satırları, kültür propagandasının önemini belirtmek için yazıyorum; Nâzım Hikmet'i övmek için değil. Nâzım Hikmet için söylenmesi gereken sözlerin su üç beş satıra sığmayacağını bilirim. Ayrıca bu kadedir bile söylemenin suç sayılacağını da bilirim. Bugüne kadar, değil yazı yazmak, iki üç dostumuzla konuşurken dahi onun adını ağzımıza alamazdık. Kaç defa duymuşunuzdur: "Fikirleri bir yana, iyi şairdir." dediklerini. Niçin bu korku? Niçin, insanı fikrinden ayırarak düşünürsünüz? İnsan, insanlar içinde yaşadıkça fikrinden dolayı mahkûm olmaz.

AYRILIK

Ekmek orada
Ben burada
Sanki onunla biz
Ateşle barut gibiyiz.

Hüseyin ÖZKAN

Şundan Bundan :

Kitaplar, Dergiler :

HASAN KAPTAN İÇİN :

İnsanlar dünyaya ya yaratıcı olarak geliyorlar, ya yaratık. Birinci dölden gelenler fâniliğe ayak diriyor, cbedleiyorlar. İkinci dölden gelenlere, sadece et ve kemik olanlara, dünya yalancıdır.

Çatır çatır desen çizen, renkleri lök gibi oturtan Hasan Kaptan elbette ki fâniliği yenenlerdendir. Yaptığı nefis iki afişe doğumunun loğusa gerbetini kaydattığı için YAPRAK Hasan'ı pek iyi tanıır. Yedi yaşının minnacıklığı ile Hasan New York harika Çocuklar Müzesi'ne girmiştir. Resimleri, orada bulunan hârika çocukları ile ısmarlaşacak. Sergisinden bir resmi de İstanbul'daki Resim ve Heykel Müzemi için aldı. Ayrıca, sergi, Londra ve New York'a da uavetli Hasan'ın resimlerine babasının diyenler de var. Hasan'ın harikahığı da zaten bu şüphelerin sınırında başlıyor. Oysaki, hiç bir sanatçı, çigerpâresi de olsa, sanatını bir başkası ile bölüşemez. Bunu sanmak için onu hiç tanımamış olmak gerek. Hiçbir münasebeti ve benzerliği olmadığı halde Arif Kaptan'ın da resimlerini çocuğununkine benzetecekler çıkacaktır. Kaptan birinci şüpheden güçlükle yakasını sıyrıldı; ama ikinci şüpheden paçasını nasıl kurtaracak.

Eşref ÜREN

"BİZİM KÖY" e dair :

Aydınlarımızdan çoğunun yazıp çizdikleri şeyler yok mu gün oluyor, kit kit boğulacak hale getiriyor adamı ; Sanki bu memleket bilim teknik yolunu denemiş de bundan bir zarar görmüş gibi makine düşmanlığı yapanlar mı dersiniz; kurtuluşu dine sarılmakta, maneviletmekte aramaya kalkışanlar mı istersiniz? Kimi, Anadolu'da kadının evinden başka, kocası ile, çocuklarıyla tarlada da çalıştığından habersiz, kadınlar çalışmasın diye tutturmuş, kimi güdümstüz ekonomi diye bar-bar bağırır... Sanırsınız ki, memleket birkaç şehirden, millet de şu bir kaşık kaymaktan ibaret. Ya şu kara sapanlı, hasa, talih, okulsuz, yolsuz fakir Anadolu köyü! Bizim bay aydın sırtını çevirmiş ona, işi güçlü sanat diye, bilim diye ezberlediği yalan yanlış dört-beş sözlü ısıtıp ortaya sürmek, saygı, ün peşinde koşturmak. İnsan hani karamsarlığa ha düştü, ha düşecek. Derken bir de bakıyorsunuz bir Mahmut Makal çıkıyor, bir köy öğretmeni, büyük şehirlere uğramamış, köyünden kalkmış Köy Enstitüsüne gitmiş, Enstitüyü bitirince hadi gene köye. Şimdi orada güle ağhya, çarpışa çarpışa girmiş savaşın içine. Bir yol da gör-düklerimi, duyduklarımı, başıma ge-

lenleri yazayım, şu köylüleri canım, konuyu komşuyu anlatayım, demiş. Gün gün not etmiş. Okurken sevinçten ağhyacağı geliyor adamın. Utanıyor bir gün önceki karamsarlığından. Tazenin, yeninin, doğrunun, iyinin ortadan hiç kalkmayacağını, eskiye, kolmuşa, eğriye, kötüye papuç bırakmayacağını düşünüyor. Bu belki de daha yirmi yaşına yeni girmiş köylü çocuğu Makal, böyle derinlemesine görmeği nereden öğrenmiş. Gördüklerini böyle ustaca eleyp derlemek gücünü nasıl edinmiş? Şehirli aydınlarımızdan çoğunun, bir hafta katlanmaya zorlandıkları takdirde kendilerini öldürmeye kalkışacakları öylesine, kahredici bir yaşayışın içinde bu satırları yazarken o şaşılacak güllümsememeği, o tatlı, belli belirsiz eğlenmeyi, bütün kitabın korkunç gerçekliği, acılığı, üzüntüsü içinde hiç eksik olmanın o içten neşeyi nasıl tutturabilmiş? Sapağına eşek koşturmak zorunda kalan, yarı aç, yarı tok, kılıksız birkaç komşunun, öğretmen bizi gazatalara yazmış, irezli etmiş diye köpürmeleri, gelip Mahmut Makal'a çattmaları karşısında o: "Zavallılar... Sanki fakirliklerinden kendileri suçlu imişler gibi" diye düşünüyor. Köylünün soyguncu bir softaya kapılıp bunu köy odasından uğrattığı fırtınalı bir gece, tavani yağmurdan çökmüş, göle dönmüş okulun içinde, çarşaftan çadırının altına çekilip ağladığı zaman, yahut baba evinin is içinde, karanlık toprak odasında uzanmış yatarken okumadan yazmadan duramadığını, yazıp okudukça canlandığını söylüyor. Evet, insanı *Bizim Köy* gibi bir kitap yazarsa canlanır, güçlenir. Çünkü yazar, çatı çatmak, yap, kurmak, temel kazmak gibi bir iş olduğu zaman, ancak o zaman insan o yaman iş sevinci ile doldurur. Bizim halâ, "salt güzellik", "deyiş" peşinde koşanlarımız için ne parlak bir ders. Mahmut Makal'ın kitabını okuyanlar, "Ne güzel yazmış" diyorlar. Evet, güzel'in anlatılardan çıktığını, gerçek üzerine kurulduğunu anlamış da ondan.

"Bizim Köy" bende bir köylü romanı etkisi bıraktı. Konusu, kişileri, olayları, kavgası, meselesi... hepsi tamam. Şimdi bile, yani kitabı bir hamlede okuyup bitirdikten günler sonra, o köyde yaşıyor gibiyim.

KİTAPLIKTA DÜŞÜNCELER

Macar romantik şairlerinin en büyüğü sayılan Mihaly Vörösmarty (1800 - 1855), Nyek'te doğmuş, Peşte Üniversitesi'nde felsefe ve hukuk okumuş, Bilimler Akademisi'ne üye olmuş (1832), milletvekili seçilmiş (1848) ve 1848 - 49 hürriyet mücahadesine katılmıştır. Hepsinde üstün başarı gösterdiği epöpe'ler, küçük manzum hikâyeler (fables), ballade'lar, dramlar, lirik şiirler, vatanî manzumeler, felsefi şiirler ve epigramlar yazmıştır.

Kitaplıkta *Düşünceler*, şairin insanlık hakkındaki görüşlerini belirten en ünlü şiiridir; bunu, Bilimler Akademisi kitablığını gezerken aldığı ühamia yazmıştır (1844). Aşağıdaki parça, bu 122 mısralık uzun manzumenin baş tarafıdır.

Bir düşün nereye girdiğini, bilgin!

Atılmış paçavralar üzerinde

Harfler, kış gecesi gibi karanlık,

Dehşetli bir ibret dersi harflerde :

"İnsanlar sefalet için doğuyor,

Birkaç bini olsun kurtulabilir

Tarınsal akılla, melek hissiyle

Kullanabilseler ömürlerini."

Ne bu eski-püşkü şeyler? Koyun misal

Üstlerinde otlamamız için mi?

Boş ilmi tıkmamak ve doymak, sonra

Haylazca geçirmek için mi günü?

Ne bu eski-püşkü şeyler? Hayvan-insanın

Kokusundan tanıırım suçlarını.

Faziletin yazıldığı bu sayfa

Bir haydudun urbasıydı. Öbür sayfada

Masûmluğun mutlu günleri vardır

Parçalanmış esvabında bir kızın

Veya kızgın bir kahbenin sabahlığında.

Ve işte kanun, kanlı âsillerin,

Sahte yargıç ve zalim kimselerin

Urbanından yapılmış kitaplarda.

.....

Delinin yatağında bilgin düş görür,

Kör bir dilencinin paçavrasında

Dünyaları ölçer astronomi.

Dünya ile körlük aynı sayfada!

Hürriyet ve yığılığın tarihi

Köle milletlerin ve korkakların

Esvabından yapılmış kitaplarda.

Vefa ile dostluktuş bu konuşan

Alçakların urbaları üstünde.

Yalan her yerde! yalan, yalan, yalan!

Sayfaların solgun yüzü gizliden gizli

Lânetliyor üstündeki kelimeleri.

Ülkelerin paçavrası! Adın : Kitaplık.

MİHALY VÖRÖSMARTY

Çeviren:

Cevdet Kudret SOLOK

DİL KÖŞESİ

"Ve,, Üstüne :

21 Şubat günü çıkan Yeni İstanbul'da Refik Halit Karay'ın *Lisanımızda "Ne'ile" "Ve"* başlıklı bir yazısını okuduk. Yazının ikinci parçasında "ve" edatının dilimiz için gerekli olduğunu söylüyor yazar "ile'nin bu edatın yerini tutamayacağından dem vurarak "*Mavi ile Siyah*" başka, "*Mavi ve Siyah*" başka diyor. Bir kere bu, edebiyattır. *Mavi ile Siyah*'ın *Mavi ve Siyah*'tan hiçbir farkı yoktur bize.Ama gene de "ile" nin "ve" yerine her zaman kullanılmayacağına inanırız. İnanırız da değil; bilimiz böyle olduğunu. Geçen sayımızdaki DİL KÖŞESİ'nde de bu konuya dokunmak istemiştik. Bay Refik Halit Karay'ın, bu yazımızla birlikte, onu da okumasını dileriz. Sayın yazar, bu yazıları okursa -anlar ki *dil işi, kelimeyi kelimeyle, e-ki ekle karşılama işi değildir.* Kendimizi böyle düşünmekten kurtarmadıkça o bir türlü sevemediğimiz kitâblıktan de kurtaramayız. Zaten bizim "Ve" ye olsun "ve" cinsinden kelimelerle deyimlere olsun, düşmanlığımız hep o kitâblıktan gelmektedir. Halk dilinin, konuşma dilinin türlü cilveleri dururken o mânası kalmamış beylik kalplara karşılık aramak, dili zenginleştirmez; olsa olsa fakirleştirir.

Refik Halit Karay "ve'nin bu kadar tukaka olmasının sebebinin son zamanlarda pek yerli yersiz kullanılmaya başlamasında buluyor. Suçlu olarak gösterdiği de, zamane şairleri. Şöyle diyor :

Vezinsiz, kafiyesiz, kimi uzun, kimi kısa satırla zamane manzumelerinden hangisini okursanız içinde "ve" bulunmayan mısraa rastlamamamız nadir bir talih eseridir.

Biz de, vezinsiz kafiyesiz, kimi uzun, kimi kısa satırlarla şiir yazan zamane şairlerinden olduğumuz için, almamak elimizden gelmiyor. Onun için de Bay Refik Halit Karay'a teklif ediyoruz : Her sayımızda değil, bütün YAPRAK şairlerinin bütün şiirlerinde, kendisinin bir tek makalsindeki kadar "ve" bulsun, pes diyelim.

Uyamamak :

Refik Halit bir zamanlar İttihat ve Terakki Fırkasına muhalif olduğu için Anadolu'ya sürülmüş. Ziya Gökalp de o sırada Yeni Mecma'yı çıkarıyormuş. Hükûmete müessir olmuş: "İyi türkçe yazar." diye, Refik Halit'i İstanbul'a getirmiş. O zamanki yazarlar içinde Refik Halit'in ne kadar temiz türkçe yazdığını biz de biliz. Bütün değeri çağının ilerisinde bir dil kullanmasından gelir.

Ama bugün de öyle mi acaba? İşte yukarda sözünü ettiğimiz yazısının hemen başlarından aldığımız birkaç kelime : *Lisan, maarif, mebus, nişana, ezeli, muharrir.* Bu örnekleri çoğaltmak güç değil.

Şimdi kendi kendimize düşünüyoruz : Yeni gelişmelere niçin ayak uyduramıyor bu yazarlar? Çağın ilerlediğini, onunla birlikte dilin de değiştiğini göremiyorlar mı? Belki de görüyorlar. Niçin uymuyorlar öyle ise bu ilerleyişe? Öyle sanyorum ki kendilerine fazla güvindikleri, kendilerini fazla beğendikleri için. Kırk yıl önceki kafaları ile yetinebiliyorlar. Okumuyorlar kendilerinin sonra gelenleri. Bir defa adları çıkmış ya "iyi türkçe yazar" diye; hep öyle gidecek sanıyorlar. Zevkteki, anlayıştaki gerilikleri de bundan gelmiyor mu?

O. V.K.

BATIDAN

SESLEER

Genç Şairlere Öğüt

(Fransız dergilerinden biri "Tanınmamış Şairler" başlığı altında bir sayfa açmış, genç istidatları tamıyor. Derginin bu sayfasını idare eden yazarın düşüncelerini bizim genç şairlerimiz için de istifadeli bulduk. Yazısının bir özetini aşağıya alıyoruz.)

Gençlerden binlerce şiir aldım. Düşüncelerimi açıkça yazacağım, bana güvenmeyeceklerini umarım. Bir şaire şiirlerinin mükemmel olmadığını söylemek, bir kadına çirkin olduğunu söylemek kadar güçtür. Fakat çirkinlik tamir kabul etmez bir şey olduğu için ondan bahsetmek ayıptır, oysaki bir şair her zaman ilerleyebilir yahut, beceremeyeceğini anlarsa, şiir yazmaktan vazgeçebilir. Benim maksadım, tenkid yoluyla yardım etmektir.

Bana gönderilen şiirleri okurken, yeni bir şiir anlayışının doğmakta olduğunu anladım. Yeni şiirin başlıca vasıfları şunlardır : 1) Şiir konularının genişlemesi, 2) lirik şiire sosyal temaların girmesi, yani şairin insan işlerine ihtirasla katılması, 3) Şiir vasıtası olarak prosaisme'in kullanılması.

Genç şairlerin çoğunda kültür seviyesinin epey yüksek olduğunu gördüm. Birçoklarının şiirleri kültürlerinin derecesine varamamış, mektupları şiirlerinden daha ilgi çekiyor. Bilgilerinin tesiri altında kaldıkları için genç şairlere takılacak değilim. Bu tesiri tabii görmek lazım. İnsan ne kadar çok şey öğrenirse okadar çok şeyin tesiri altında kalır. Genç bir istidat hemen doğuştan bomba gibi patlamaz, ilk önce çeşitli tesirler altında gelişir. Sonra bütün bildiklerinin içinde kendi benliği fışkurverir. Benim asıl üzüldüğüm nokta, genç şairlerin zaman zaman taklitçiliğe kaçmaları değil. Endişem şundan ileri geliyor : İçlerinden birçoğu "*Kalemime nasıl geliyorsa öyle yazıyorum*" diyorlar. Oysaki hepimiz biliriz, insanın kalemine her zaman "*iyi gelmez*". Kaleme iyi gelmesi için "*nasil geliyorsa*" ile yetinmemek lazım. Şiir yazmak demek her kelimeyi, her mısraı, her kat'ayı tartmak, hepsi hakkında hüküm vermek demektir. Şairin kulağı kırışte olmalı, sese, mânâya, kelimelerin yerlerine dikkat etmeli. Atalar sözüdür : Bir şarkıdan tek bir kelime çıkarılmasın, denir. Şiirin de bir kelimesi, yerine başkası konulamayacak gibi olmalı, kelimeler kâğıdın üzerine düşen sineklere benzememeli. İçinizden bir kelime mi doğdu, onun üzerinde iyice düşününce, bırakmalı mı, atmalı mı diye sorarsınız. Yaratıcı olan istidattır ama o da kendini iyi yargılamalı; çünkü yaratan da, seçen de kendisidir.

Bir gün bana şiirlerini getiren bir genç kıza : "Bunların üzerinde çalışmanız lazım" dediğim zaman bön bön yüzüme baktı. "Bir şiir üzerinde çalışmak için ne yapmalı?" diye sordu. Ben de şaşırdım : "Nasil ne yapmalı" dedim. Yapmalı, tekrar yapmalı kendi imkânlarınızın sınırına erişinceye kadar çalışmalı." Kızcağız : "Ne zaman iyi, ne zaman fena olduğunu bilmiyorum ki" dedi. Artık söyleyecek söz kalmamıştı. "Siz de bir yardımın dokunamayacak, dedim. İyi mi, kötü mü olduğunu bilmek, istidatın en esası parçasıdır."

"Kalemime nasıl geliyorsa öyle yazıyorum" diyenler şunu da ilâve ediyorlar : "*Ben içimden yükselen sesleri kâğıda dökiyorum.*" Hattâ bazıları, bu sesi bozmamak için ona sonradan dokunmaya kıyamadıkları bile söylüyorlar. İç türküsünü yüksek sesle söylemek elbette ki şairin işidir. Zaten bir adamın şair olup olmadığı, içindeki şarkıyı yüksek sesle söylediği zaman belli olur. Ama, bilirsiniz ki, duymak başka, duyduğunu ifade etmek başkadır. Yüksek sesle şarkı söylemek için insanın sesi olmalı, kulağı olmalı, şarkı söylemesini bilmeli. Kendi kendimize şarkı söylediğimiz zaman sesimiz olmasa da, yanlış da söylesek beğenebiliriz. Ama başkaları için mühim olan şairin içindeki ses değildir. Okuyucu şairin içinde değil ki. Şair yanlış söylese, söylediği de yanlış duyulur. Kıscacası - şiirin müzikle mukayesesini bir kenara bırakarak diyebiliriz ki - yalnız çalışma ile istidatın yeri doldurulamayacağı gibi, istidat ta çalışmanın yerini alamaz.

İstidadı olan ve "kalemime nasıl geliyorsa öyle yazan" genç şairlere şunu hatırlatayım : Şiir, bütün güzel sanatlar gibi, bir zanaat işidir. Zanaat ise çalışarak elde edilir. Hattâ en zor zanaatlardan biri olan şairlik bile. Sizler; bu kadar basit gerçekleri hatırlattığım için özür dilerim, fakat şimdiye kadar aldığım mektuplar bana şu düşüncüyü tekrarlamak lüzumunu hissettirdi : Şahsî heyecanlarınıza güvenmeyin. Sırf heyecanlı yazılan şiirler sadece onu yazana şiir gibi görünür.